O POSIBILĂ CLASIFICARE A OMOGRAFELOR ROMÂNEŞTI

FLORINA-MARIA BĂCILĂ

Cuvinte-cheie: *omografie*, *gramatică*, *lexic*, *fonetică*, *accentuare*

Româna pare a fi o limbă relativ bogată în *omografe*[1] (< fr. *homographe*, cf. gr. *homos* „egal", „la fel", „asemănător" şi *graphein* „a scrie"), adică în cuvinte şi forme gramaticale care prezintă o identitate a semnificantului grafic, dar se deosebesc ca pronunţare (de regulă, prin accent) şi, evident, ca sens: *ácele – acéle*, *cópii – copíi*, *háină – haínă*, *adúnă – adunắ* etc. – situaţii care ilustrează ideea că accentul are un important rol distinctiv, permiţând reliefarea, în rostire, a unei silabe şi deci a sensurilor deosebite (legate de felul în care sunt pronunţate anumite silabe) ale cuvintelor şi ale formelor din perechile citate.

Ca şi omonimele, omografele se pot grupa astfel: *omografe lexicale*, *omografe gramaticale* şi *omografe lexico-gramaticale*[2].

În ceea ce priveşte *omografele lexicale*, majoritatea perechilor cuprind un substantiv nearticulat şi o formă verbală de infinitiv, omonimă, la verbele de conjugarea a IV-a, cu cea de indicativ perfect simplu, persoana a III-a singular (în general, termenii fac parte din

[1] Cf. o altă opinie exprimată de Angela Bidu-Vrănceanu şi Mihaela Mancaş, în *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1997, p. 334, s.v. *omofonie*: „Puţine omonime româneşti nu sunt şi omofone [...] (dar sunt omografe).", respectiv, de Angela Bidu-Vrănceanu, în aceeaşi lucrare, p. 335, s.v. *omografie*: „În română, puţine omografe nu sunt şi omofone".

[2] Vezi, de pildă, o listă a omografelor din limba română la Nicolae Felecan, *Vocabularul limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Presa Universitară Clujeană, 2004, p. 182-186.

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

aceeaşi familie lexicală): *altói*, s.n. – *altoí*, vb.; *crói*, s.n. – *croí*, vb.; *óchi*, s.m. – *ochí*, vb.; *poléi*, s.n. – *poleí*, vb.; *răţói*, s.m. – *răţoí*, vb.; *războí*, s.n. – *războí*, vb.; *şirói*, s.n. – *şiroí*, vb. etc.

Omografia lexicală mai poate viza:

● două substantive la singular (uneori, de genuri diferite): *colónie – coloníe*; *compánie – companíe*; *comédie – comedíe*; *cópil – copíl*; *coréctor*, s.m. – *corectór*, s.n.; *sufrágiu*, s.n. – *sufragíu*, s.m.; *ţărină – ţarínă*; *vestíbul – vestibúl* etc.[1];

● un substantiv şi un adjectiv în forma lor standard (din dicţionare): *áugust*, subst. – *augúst*, adj.; *diréctor*, subst. – *directór*, adj.; *imóbil*, subst. – *imobíl*, adj.; *mozaíc*, subst. – *mozáic*, adj.; *ópus*, subst. – *opús*, adj.; *tipíc*, subst. – *típic*, adj. etc.;

● un substantiv şi un adverb sau o interjecţie: *barém*, subst. – *bárem*, adv.; *iacá*, subst. – *iáca*, interj.;

● un pronume şi un verb: *însuşi*, pron. de întărire – *însuşí*, vb.; *vói*, pron. pers. – *(a) voí*, vb.;

● o prepoziţie sau o interjecţie şi un verb la infinitiv: *cóntra*, prep. / adv. – *contrá*, vb.; *înapóia*, prep. – *înapoiá*, vb.; *dúra*, interj. (cf. şi *dúra*, adj. f. / s.f. art. < *dură*) – *durá*, vb.

Omografia lexico-gramaticală este mult mai variată şi poate include:

● un substantiv articulat şi altul nearticulat, ambele la singular: *módul*, s.n. art. < *mod – modúl*, s.n.; *nódul*, s.n. art. < *nod – nodúl*, s.n.; *pára*, s.f. art. < *pară – pará*, s.f. / vb.; uneori, e vorba despre forma de nominativ-acuzativ singular a unui substantiv şi de cea de genitiv-dativ a altuia: *minéi*, s.n. – *mínei*, s.f., G.-D. art. < *mină*; *teméi*, s.n. – *témei*, s.f., G.-D. art. < *temă*;

[1] La unele dintre omografe, identitatea sunetelor componente nu este întâmplătoare, ci se datorează unei îndepărtate origini comune. Deosebirile de accentuare, în limba noastră, a unor neologisme de acest tip se explică prin etimologia lor multiplă: sunt cuvinte care au pătruns în română pe căi diferite, ajungându-se la specializarea semantică a celor două accentuări posibile, aşa că, „dintr-un cuvânt unic la origine, pătruns la noi prin mai multe limbi, s-a ajuns la crearea unei perechi de cuvinte diferite şi ca formă, şi ca sens.” (Mioara Avram, *Note asupra accentului ca mijloc de diferenţiere semantică în limba română*, în *Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958, p. 54).

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

● forma de singular a unui substantiv şi cea de plural a altuia: *buclé*, s.n. / adj. invar. – *búcle*, s.f. pl. < *buclă*; *filé*, s.n. – *file*, s.f. pl. < *filă*; *lamé*, s.n. – *láme*, s.f. pl. < *lamă*; adesea, intră în omografie forma de genitiv-dativ singular a unuia dintre substantive: *bărbii*, s.f., G.-D. art. < *barbă – bărbíi*, s.f. pl. < *bărbie*; *cunúnii*, s.f., G.-D. art. < *cunună – cununíi*, s.f. pl. < *cununie*; *órgii*, s.f., G.-D. art. < *orgă – orgíi*, s.f. pl. < *orgie*; *plébei*, s.f., G.-D. art. < *plebe – plebéi*, s.m. / adj. m. pl. < *plebeu*; *rafinării*, s.f., G.-D. art. < *rafinare – rafinăríi*, s.f. pl. < *rafinărie*; *víţei*, s.f., G.-D. art. < *viţă – viţéi*, s.m. pl. < *viţel* etc.;

● formele de plural ale unor substantive de genuri diferite: *cópii*, s.f. pl. < *copie – copíi*, s.m. pl. < *copil*; *pósturi*, s.n. pl. < *post – postúri*, s.f. pl. < *postură*; *tórturi*, s.n. pl. < *tort – tortúri*, s.f. pl. < *tortură* etc.; alteori, unul dintre substantive poate fi articulat: *cástele*, s.f. pl. art. < *castă – castéle*, s.n. pl. < *castel*; *gázele*, s.n. pl. art. < *gaz – gazéle*, s.f. pl. < *gazelă*; *módele*, s.f. pl. art. < *modă – modéle*, s.n. pl. < *model*; *parálele*, s.f. pl. art. < *para – paraléle*, s.f. / adj. f. pl. < *paralelă*; *príncipii*, s.m. pl. art. < *principe – princípii*, s.n. pl. < *principiu*; *régii*, s.m. pl. art. < *rege – regíi*, s.f. pl. < *regie*; *úmbrele*, s.f. pl. art. < *umbră – umbréle*, s.f. pl. < *umbrelă* etc.; unele dintre aceste substantive fac parte din aceeaşi familie lexico-semantică: *agénţii*, s.m. pl. art. < *agent – agenţíi*, s.f. pl. < *agenţie*; *casiérii*, s.m. pl. art. < *casier – casieríi*, s.f. pl. < *casierie*; *cântecele*, s.n. pl. art. < *cântec – cântecéle*, s.n. pl. < *cântecel*; *cumétrii*, s.m. pl. art. < *cumătru – cumetríi*, s.f. pl. < *cumetrie*; *episcopii*, s.m. pl. art. < *episcop – episcopíi*, s.f. pl. < *episcopie*; *fotográfii*, s.m. pl. art. < *fotograf – fotografíi*, s.f. pl. < *fotografie*; *judecătórii*, s.m. pl. art. < *judecător – judecătoríi*, s.f. pl. < *judecătorie*; *priétenii*, s.m. pl. art. < *prieten – prieteníi*, s.f. pl. < *prietenie*; *sólii*, s.m. pl. art. < *sol – solíi*, s.f. pl. < *solie*; *sóţii*, s.m. pl. art. < *soţ – soţíi*, s.f. pl. < *soţie*; *tipográfii*, s.m. pl. art. < *tipograf – tipografíi*, s.f. pl. < *tipografie* etc.; cf. şi următoarele perechi în care primul element poate reprezenta două omonime lexico-gramaticale: *călătoríi*, s.f. pl. < *călătorie* / < vb. *a călători*, ind. pft. s., pers. I sg. – *călătórii*, s.m. pl. art. < *călător*; *domníi*, s.f. pl. < *domnie* / < vb. *a domni*, ind. pft. s., pers. I

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

sg. – *dómnii*, s.m. pl. art. < *domn*; *prorocíi*, s.f. pl. < *prorocie* / < vb. *a proroci*, ind. pft. s., pers. I sg. – *prorócii*, s.m. pl. art. < *proroc* etc.;

● forma unui substantiv şi aceea a unui adjectiv: *cenúşii*, s.f., G.-D. art. < *cenuşă* – *cenuşíi*, adj. m. / f. pl. < *cenuşiu* / *cenuşie*; *háină*, s.f. – *haínă*, adj. f. < *hain*; *optíme*, s.f. – *óptime*, adj. f. pl. < *optim*; *sălcii*, s.f. pl. < *salcie* – *sălcíi*, adj. m. / f. pl. < *sălciu* / *sălcie*; *vesélă*, s.f. – *véselă*, adj. f. < *vesel* etc.; cf. şi omografia dintre un substantiv articulat la plural şi un adjectiv pronominal demonstrativ: *ácele*, s.n. pl. art. < *ac* – *acéle*, adj. pron. dem., f. pl. < *acea*;

● formele unor adjective: *singuréi*, adj. m. pl. < *singurel* – *síngurei*, adj. f., G.-D. art. < *singură*; *tineréle*, adj. f. / s.f. pl. < *tinerel* – *tínerele*, adj. f. / s.f. pl. art. < *tânără*; *vineţíi*, adj. m. / f. pl. < *vineţiu* / *vineţie* – *víneţii*, adj. m. pl. art. < *vânăt* etc.;

● formele de plural ale unor substantive şi adjective: *castánii*, s.m. pl. art. < *castan* – *castaníi*, adj. m. / f. pl. < *castaniu* / *castanie*; *frágile*, s.f. pl. art. < *fragă* – *fragíle*, adj. f. pl. < *fragilă*; *măslínii*, s.m. pl. art. < *măslin* – *măsliníi*, adj. m. / f. pl. < *măsliniu* / *măslinie*; *neghiobíi*, s.f. pl. < *neghiobie* – *neghióbii*, adj. m. / s.m. pl. art. < *neghiob*; *portocálii*, s.m. pl. art. < *portocal* – *portocalíi*, adj. m. / f. pl. < *portocaliu* / *portocalie*; *trandafírii*, s.m. pl. art. < *trandafir* – *trandafiríi*, adj. m. / f. pl. < *trandafiriu* / *trandafirie*; *víşinii*, s.m. pl. art. < *vişin* – *vişiníi*, adj. m. / f. pl. < *vişiniu* / *vişinie* etc.;

● forma articulată a unui substantiv feminin de declinarea I (prima din perechile citate) şi cea de infinitiv (omonimă cu indicativul imperfect, persoana a III-a singular) a verbelor de conjugarea I: *adrésa* – *adresá*, *analíza* – *analizá*, *asasína* – *asasiná*, *clóna* – *cloná*, *colínda* – *colindá*, *cománda* – *comandá*, *consérva* – *conservá*, *cópia* – *copiá*, *crítica* – *criticá*, *dispúta* – *disputá*, *echípa* – *echipá*, *fábrica* – *fabricá*, *fórma* – *formá*, *fórţa* – *forţá*, *frâna* – *frânáá*, *grúpa* – *grupá*, *influénţa* – *influenţá*, *invídia* – *invidiá*, *límita* – *limitá*, *lúpta* – *luptá*, *măsúra* – *măsurá*, *mătura* – *măturá*, *nóta* – *notá*, *ópera* – *operá*, *péria* – *periá*, *plánta* – *plantá*, *plómba* – *plombá*, *povéstea* – *povesteá*, *práctica* – *practicá*, *prédica* – *predicá*, *prográma* – *programá*, *recláma* – *reclamá*, *revólta* – *revoltá*, *rezérva* – *rezervá*, *schíţa* – *schiţá*, *sécera* – *secerá*, *ştampíla* – *ştampilá*, *táxa* – *taxá*, *ténta* – *tentá*, *úra* (cf. şi interj. *úra*) – *urá*, *úrma* – *urmá*, *vízita*

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

– *vizitá* etc. (de menţionat că membrii perechilor citate nu fac parte întotdeauna din aceeaşi familie lexico-semantică);

● forma articulată a unui substantiv feminin de declinarea a III-a şi cea de indicativ imperfect, persoana a III-a singular, a unor verbe de conjugarea a IV-a: *líniştea*, s.f. art. < *linişte – linişteá* < vb. *a (se) linişti*; *véstea*, s.f. art. < *veste – vesteá* < vb. *a vesti*; *vóia*, s.f. art. < *voie – voiá* < vb. *a voi*;

● forma unui substantiv şi o formă verbală: 1) de indicativ perfect simplu, persoana a III-a singular, la verbe de conjugarea I: *alármă*, s.f. – *alarmắ* < vb. *a alarma*; *analíză*, s.f. – *analizắ* < vb. *a analiza*; *fórmă*, s.f. – *formắ* < vb. *a forma*; *túrbă*, s.f. – *turbắ* < vb. *a turba*; *vấnă*, s.f. – *vânắ* < vb. *a vâna*; în alte cazuri, primul element al perechii de omografe reprezintă, pe lângă un substantiv feminin, şi forma de persoana a III-a singular şi plural a indicativului prezent de la verbele respective: *colíndă*, s.f. / vb. – *colindắ* (< vb. *a colinda*); *comándă*, s.f. / vb. – *comandắ* (< vb. *a comanda*); *mắtură*, s.f. / vb. – *măturắ* (< vb. *a mătura*); *pícă*, s.f. / vb. – *picắ* (< vb. *a pica*) etc.; 2) de indicativ perfect simplu, persoana I singular: *fúgii*, s.f., G.-D. art. < *fugă – fugíi* < vb. *a fugi*; *líniştii*, s.f., G.-D. art. < *linişte – liniştíi* < vb. *a (se) linişti*; *mínţii*, s.f., G.-D. art. < *minte – minţíi* < vb. *a minţi*; *múncii*, s.f., G.-D. art. < *muncă – muncíi* < vb. *a munci*; *porúncii*, s.f., G.-D. art. < *poruncă – poruncíi* < vb. *a porunci*; *vóii*, s.f., G.-D. art. < *voie – voíi* < vb. *a voi*; *zắrii*, s.f., G.-D. art. < *zare – zăríi* < vb. *a zări* etc.; 3) de indicativ prezent, persoana a II-a singular (*sarí*, s.n. – *sări* < vb. *a sări*) sau a III-a singular (*dudúie*, s.f. – *dúduie* < vb. *a dudui*) la verbe de conjugarea a IV-a etc.;

● forma de singular a unui adjectiv şi o formă verbală: *índic*, adj. m. – *indíc* < vb. *a indica*, ind. prez., pers. I sg.; *répede*, adj. m. / adv. – *repéde* < vb. *a (se) repezi*, ind. prez., pers. a III-a sg.; *slóbod*, adj. m. – *slobód* < vb. *a slobozi*, ind. prez., pers. I sg. şi a III-a pl.; în general însă, e vorba despre omografii între: 1) forma de feminin a unui adjectiv şi cea de indicativ perfect simplu, persoana a III-a singular, a unui verb de conjugarea I: *complétă*, adj. f. < *complet – completắ* < vb. *a completa*; *coréctă*, adj. f. < *corect – corectắ* < vb. *a corecta*; *intérnă*, adj. f. < *intern – internắ* < vb. *a interna*; *înversă*, adj. f. < *invers – inversắ* < vb. *a inversa*; *públică*, adj. f. < *public –*

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

publică < vb. *a publica* etc.; 2) forma articulată a unui adjectiv feminin şi cea de infinitiv a unui verb de conjugarea I: *cérta*, adj. f. art. < *certă – certá*, vb.; *contínua*, adj. f. art. < *continuă – continuá*, vb.; *ilústra*, adj. f. art. < *ilustră – ilustrá*, vb.; *perfécta*, adj. f. art. < *perfectă – perfectá*, vb.; *prezénta*, adj. f. art. < *prezentă – prezentá*, vb. etc.; 3) forma articulată de genitiv-dativ a unui adjectiv provenit din participiu şi cea de indicativ perfect simplu, persoana I singular, a unui verb de conjugarea a III-a: *alései*, adj. f., G.-D. art. < *aleasă – aleséi* < vb. *a alege*; *presupúsei*, adj. f., G.-D. art. < *presupusă – presupuséi* < vb. *a presupune*; *pretínsei*, adj. f., G.-D. art. < *pretinsă – pretinséi* < vb. *a pretinde* etc.;

● un substantiv şi / sau un adjectiv la plural şi forme ale unor verbe de conjugarea a IV-a: 1) de infinitiv (omonimă, la aceste verbe, cu indicativul perfect simplu, persoana a III-a singular): *áburi*, s.m. pl. < *abur – aburí*, vb.; *ácri*, adj. m. pl. / s.m. pl. < *acru – acrí*, vb.; *adânci*, adj. m. pl. < *adânc – adâncí*, vb.; *álbi*, adj. m. / s.m. pl. < *alb – albí*, vb.; *căi*, s.f. pl. < *cale – căí*, vb.; *călători*, s.m. pl. < *călător – călătorí*, vb.; *cóji*, s.f. pl. < *coajă – cojí*, vb.; *ctítori*, s.m. pl. < *ctitor – ctitorí*, vb.; *cumínţi*, adj. m. / f. pl. < *cuminte – cuminţí*, vb.; *dómni*, s.m. pl. < *domn – domní*, vb.; *domóli*, adj. m. pl. < *domol – domolí*, vb.; *fráieri*, adj. m. / s.m. pl. < *fraier – fraierí*, vb.; *găuri*, s.f. pl. < *gaură – găurí*, vb.; *iéftini*, adj. m. pl. < *ieftin – ieftiní*, vb.; *límpezi*, adj. m. / f. pl. < *limpede – limpezí*, vb.; *mândri*, adj. m. pl. < *mândru – mândrí*, vb.; *mânji*, s.m. pl. < *mânz – mânjí*, vb.; *múcezi*, adj. m. pl. < *muced – mucezí*, vb.; *năúci*, adj. m. pl. < *năuc – năucí*, vb.; *órbi*, adj. m. / s.m. pl. < *orb – orbí*, vb.; *porúnci*, s.f. pl. < *poruncă – poruncí*, vb.; *proféţi*, s.m. pl. < *profet – profeţí*, vb.; *pustíi*, adj. m. / f. pl. < *pustiu* / *pustie – pustií*, vb.; *răni*, s.f. pl. < *rană – răní*, vb.; *sfinţi*, adj. m. / s.m. pl. < *sfânt – sfinţí*, vb.; *stabíli*, adj. m. pl. < *stabil – stabilí*, vb.; *stăpâni*, s.m. pl. < *stăpân – stăpâní*, vb.; *stânjeni*, s.m. pl. < *stânjen – stânjení*, vb.; *strópi*, s.m. pl. < *strop – stropí*, vb.; *ştírbi*, adj. m. pl. < *ştirb – ştirbí*, vb.; *úmezi*, adj. m. pl. < *umed – umezí*, vb.; *umíli*, adj. m. pl. < *umil – umilí*, vb.; *urâţi*, adj. m. pl. < *urât – urâţí*, vb.; *urmări*, s.f. pl. < *urmare – urmărí*, vb.; *văduvi*, adj. m. / s.m. pl. < *văduv – văduví*, vb.; *vrăji*, s.f. pl. < *vrajă – vrăjí*, vb.; *zări*, s.f. pl. < *zare – zărí*, vb. etc.; 2) de indicativ perfect simplu,

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

persoana I singular: *adấncii*, adj. m. pl. art. < *adânc – adâncíi* < vb. *a adânci*; *álbii*, s.f. pl. < *albie – albíi* < vb. *a albi*; *fráierii*, adj. m. / s.m. pl. art. < *fraier – fraieríi* < vb. *a fraieri*; *răţóii*, s.m. pl. art. < *răţoi – răţoíi* < vb. *a se răţoi*; *róşii*, adj. m. / f. pl. < *roşu* / s.f. pl. < *roşie – roşíi* < vb. *a roşi*; *stăpấnii*, s.m. pl. art. < *stăpân – stăpâníi* < vb. *a (se) stăpâni*; *strópii*, s.m. pl. art. < *strop – stropíi* < vb. *a stropi* etc.;

● forma unui pronume sau a unui numeral şi o formă verbală: *únii*, pron. nehot., m. pl. < *unul – uníi* < vb. *a uni*, ind. pft. s., pers. I sg.; *prímii*, num. ord., m. pl. < *primul – primíi* < vb. *a primi*, ind. pft. s., pers. I sg.;

● două forme verbale diferite: *cerúi* < vb. *a cere*, ind. pft. s., pers. I sg. – *ceruí*, vb., inf.; *fúrăm* < vb. *a fi*, ind. pft. s., pers. I pl. – *furắm* < vb. *a fura*, ind. prez., pers. I pl.; *múţi* < vb. *a muta*, ind. prez., pers. a II-a sg. – *muţí*, vb., inf.; *reprími* < vb. *a reprima*, ind. prez., pers. a II-a sg. – *reprimí*, vb., inf.;

● o conjuncţie şi un adjectiv: *deşí*, conj. subord. – *déşi*, adj. m. pl. < *des*.

Există şi serii de omografe care cuprind trei membri: *dudúi*, s.f. pl. < *duduie – duduí*, vb., inf. / ind. pft. s., pers. a III-a sg. – *dúdui* < vb. *a dudui*, ind. prez., pers. a II-a sg. (fig.); *índică*, adj. f. < *indic – indícă* < vb. *a indica*, ind. prez., pers. a III-a sg. şi pl. – *indicắ* < vb. *a indica*, ind. pft. s., pers. a III-a sg.; *íntrigă*, s.f. – *intrígă* < vb. *a intriga*, ind. prez., pers. a III-a sg. şi pl. – *intrigắ* < vb. *a intriga*, ind. pft. s., pers. a III-a sg.; *móbilă*, s.f. – *mobílă*, adj. f. < *mobil – mobilắ* < vb. *a mobila*, ind. pft. s., pers. a III-a sg.; *répezi*, adj. m. / f. pl. < *repede – repezí*, vb., inf. / ind. pft. s., pers. a III-a sg. – *repézi* < vb. *a (se) repezi*, ind. prez., pers. a II-a sg.

Multe dintre perechile de *omografe gramaticale* se referă la unele verbe de conjugarea I, unde locul accentului deosebeşte forme grafice identice din paradigma acestora – indicativul prezent şi perfect simplu, persoana a III-a singular: *adúnă – adunắ*, *áflă – aflắ*, *ajútă – ajutắ*, *apúcă – apucắ*, *arúncă – aruncắ*, *ascúltă – ascultắ*, *cấntă – cântắ*, *gústă – gustắ*, *íntră – intrắ*, *míşcă – mişcắ*, *schímbă – schimbắ*, *strígă – strigắ*, *súflă – suflắ*, *súnă – sunắ* etc.

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

O situaţie aparte o au anumite verbe de conjugarea a IV-a cu forme flexionare omografe, prima fiind de infinitiv (omonimă cu indicativul perfect simplu, persoana a III-a singular), iar a doua – de indicativ prezent, persoanele I şi a II-a singular: *bâjbâí – bấjbâi*, *chiuí – chíui*, *dezvăluí – dezvắlui*, *îndoí – îndói*, *înghesuí – înghésui*, *mârâí – mấrâi*, *mormăí – mórmăi*, *ronţăí – rónţăi*, *sforăí – sfórăi*, *stăruí – stắrui*, *şovăí – şóvăi* etc. Alteori, perechile de omografe includ forma de infinitiv a unor verbe de conjugarea a IV-a (omonimă cu indicativul perfect simplu, persoana a III-a singular) şi, respectiv, cea de indicativ prezent, persoana a II-a singular: *absolví – absólvi*, *adormí – adórmi*, *auzí – aúzi*, *descoperí – descóperi*, *dormí – dórmi*, *fugí – fúgi*, *ieşí – iéşi*, *înghiţí – înghíţi*, *minţí – mínţi*, *simţí – símţi*, *sorbí – sórbi*, *suferí – suféri* etc. (cf. şi *ghicí*, vb., inf. – *ghíci* < vb. *a ghici*, imperat., pers. a II-a sg.; *ştíu* < vb. *a şti*, ind. prez., pers. I sg. şi a III-a pl. – *ştiú* < vb. *a şti*, ind. pft. s., pers. a III-a sg.; *úmplu* < vb. *a umple*, ind. prez., pers. I sg. şi a III-a pl. – *umplú* < vb. *a umple*, ind. pft. s., pers. a III-a sg.).

Pe de altă parte, pentru a vorbi de omografe, nu este obligatoriu ca fiecare să aibă o altă silabă accentuată[1]. Există şi omografe (de regulă, neologisme) diferenţiate prin valoarea specială a unor litere, la citirea cărora se aplică reguli străine: *uni*, adj. invar. [üni] – *(a) uni*, vb.; *beat*, adj. invar. (angl.) [bit] – *beat*, adj. m.; *site*, s.n. (angl.) [saĭt] – *site*, s.f. pl. (< *sită*), sau cuvinte la care deosebirea formală este mai mare şi se datorează silabaţiei, poziţia accentului schimbând şi calitatea fonemelor.

Astfel, din cauza deosebirilor de structură silabică şi accentuală dintre unele omografe româneşti, odată cu accentul, se modifică şi structura sonoră segmentală; din acest motiv, de pildă, *zóri* [zorĭ], s.m. pl. / s.f. pl., monosilabic şi cu semivocala finală asurzită, nu este omonim cu *zorí* [zorí], vb., bisilabic şi cu vocală finală, nici *(tu) aúzi* şi *(el) auzí* nu sunt omonime morfologice. Asemenea unităţi lexicale sau gramaticale, deşi sunt scrise identic, se disting prin cantitatea şi

[1] Pentru această problemă, vezi Theodor Hristea, *Omonimia şi antonimia lexicală*, în idem (coord.), *Sinteze de limba română*, ediţia a III-a revăzută şi din nou îmbogăţită, Bucureşti, Editura Albatros, 1984, p. 22.

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

calitatea sunetelor: primele, cu un număr mai mic de silabe, au ca fonem final un *i* asilabic (vezi *supra – zor***i**, subst., *(tu) auz***i**) sau un *i* cu rol de semn diacritic (*lúng***i**, adj. m. / f. pl. [lunğ], faţă de *lungí*, vb. [lunğí]; *óch***i**, s.m. [oќ], faţă de *ochí* [oќi]), iar celelalte, pe lângă o silabă în plus, au ca fonem final o vocală. Cuvintele respective devin, din monosilabice, bisilabice, din bisilabice, trisilabice etc. Mai mult, dacă *i* este partea a doua a unui diftong, nu formează singur o silabă, ci este semivocală; în funcţie de valoarea de semivocală sau de vocală a lui *i*, se deosebesc în rostire cuvinte sau forme gramaticale ca: *haĭnă* (pronunţat în două silabe, cu *aĭ* diftong) – *ha***í***nă* (trei silabe, cu *a-i* hiat); la fel, *fo***ĭ**, s.f. pl. [foĭ] < *foaie – fo***í**, vb., inf. / ind. pft. s., pers. a III-a sg. [foí]; *vó***ĭ**, pron. pers. / vb. aux. la viitor, pers. I sg. [voĭ] – *vo***í**, vb., inf. / ind. pft. s., pers. a III-a sg. [voí]; vezi şi *altó***ĭ**, *răţó***ĭ**, subst., faţă de *alto***í**, *răţo***í**, vb. etc. Persoanele I şi a II-a singular ale indicativului prezent *su***ĭ** şi infinitivul verbului *(a) su***í** (precum şi indicativul perfect simplu, persoana a III-a singular *(el) su***í**) se diferenţiază în rostire prin rolul de semivocală sau de vocală al fonemului *i* (vezi, de pildă, şi *(eu* / *tu) biru***ĭ** *– (el) biru***í**)[1].

Se scriu la fel cuvinte pronunţate diferit precum: *ia*, interj., *ia* < vb. *a lua*, ind. prez., pers. a III-a sg. / imperat., pers. a II-a sg., rostite [ĭa], şi *ia*, s.f. art. [ĭíĭa] < *ie* (cf. şi *iei* < vb. *a lua*, ind. prez., pers. a II-a sg. [ĭeĭ] – *iei*, s.f., G.-D. art. [ĭíĭeĭ] < *ie*); *era*, s.f. art. [éra] < *eră* – *era* < vb. *a fi*, ind. imperf., pers. a III-a sg. [ĭerá]; *mări*, s.f. [mărĭ] < *mare* – *măŕi* (pop.), interj. [mări] – *mărí*, vb. După consoanele

[1] Pentru această problemă şi exemple, vezi Al. Graur, *Mic tratat de ortografie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1974, p. 136; Alexandru Popescu-Mihăeşti, *În legătură cu definiţia omonimelor*, în „Limbă şi literatură", XVIII (1968), p. 127; G. I. Tohăneanu, *Dincolo de cuvânt. Studii de stilistică şi versificaţie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976, p. 69; Carmen Vlad, *Limba română contemporană. Lexicologie*, Cluj, 1974 (litografiat), p. 94; Petru Zugun, *Lexicologia limbii române. Prelegeri*, Iaşi, Editura Tehnopress, 2000, p. 250; cf. şi Mioara Avram, în Marius Sala (coord.), *Enciclopedia limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001, p. 405, s.v. *ortografie*: „Din cauza literelor polivalente şi a nenotării accentului există relativ numeroase cuvinte şi forme flexionare omografe neomofone (scrise la fel, dar pronunţate diferit)".

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

labiale, distincţia dintre pronunţarea cu hiat şi cea cu diftong creează opoziţii fonologice la omografe precum: *miei*, s.m. pl. [mĭeĭ] < *miel* – *miei*, s.f. / num., G.-D. art. [miĭeĭ] < *mie*; *mia*, s.f. [mĭa] – *mia*, s.f. art. / num. [miĭa] < *mie*; *vier* [viĭer] „viticultor sau paznic de vie" – *vier* [vĭer] „porc necastrat"[1].

Sunt şi situaţii în care cele două posibilităţi de accentuare nu acoperă în egală măsură toate sensurile sau valorile unui cuvânt, aşa că, uneori, nu se mai poate vorbi de o singură unitate lexicală, ci de două lexeme distincte. Calitatea de cuvinte independente le este, în general, recunoscută părţilor de vorbire diferite; mai puţin clarificată este deosebirea semantică prin accent în limitele aceleiaşi părţi de vorbire[2].

În orice caz, studierea neconcordanţelor dintre scriere şi pronunţare contribuie la definirea clară a omografiei şi la relevarea dificultăţilor (grafice sau fonetice) pe care ea le ridică atât pentru vorbitorii nativi (mai ales pentru elevii care deprind, în şcoală, ortografia şi ortoepia), cât şi pentru toţi cei interesaţi de însuşirea corectă şi deplină a limbii române.

Bibliografie

Avram, Mioara, *Note asupra accentului ca mijloc de diferenţiere semantică în limba română*, în *Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958, p. 53-58.

Avram, Mioara, *Ortografie pentru toţi. 30 de dificultăţi*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1990.

[1] Pentru această problemă, vezi Mioara Avram, *Ortografie pentru toţi. 30 de dificultăţi*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1990, p. 19.

[2] În studiul intitulat *Note asupra accentului ca mijloc de diferenţiere semantică în limba română* (apărut în *Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958, p. 53-58), Mioara Avram îşi propune să precizeze caracterul de variante sau de cuvinte separate al accentuărilor specializate din punct de vedere semantic. Astfel, găsim în română „cuvinte vechi la care locul diferit al accentului a suferit o strictă specializare semantică, marcând scindarea unui cuvânt polisemantic în două unităţi lexicale diferite." (id., *ibid.*, p. 55).

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)

Bidu-Vrănceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1997.
Felecan, Nicolae, *Vocabularul limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Presa Universitară Clujeană, 2004.
Graur, Al., *Mic tratat de ortografie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1974.
Hristea, Theodor (coord.), *Sinteze de limba română*, ediţia a III-a revăzută şi din nou îmbogăţită, Bucureşti, Editura Albatros, 1984.
Popescu-Mihăeşti, Alexandru, *În legătură cu definiţia omonimelor*, în „Limbă şi literatură", XVIII (1968), p. 125-129.
Sala, Marius (coord.), *Enciclopedia limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
Tohăneanu, G. I., *Dincolo de cuvânt. Studii de stilistică şi versificaţie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976.
Vlad, Carmen, *Limba română contemporană. Lexicologie*, Cluj, 1974 (litografiat).
Zugun, Petru, *Lexicologia limbii române. Prelegeri*, Iaşi, Editura Tehnopress, 2000.

UNE POSSIBLE CLASSIFICATION DES HOMOGRAPHES ROUMAINS
(Résumé)

L'article propose une possible classification des homographes roumains: lexicaux, grammaticaux (morphologiques) et lexico-grammaticaux. À cet égard, on y souligne le rôle de l'accent, la valeur spéciale de certaines lettres ou les distinctions dues à la quantité et à la qualité des sons.

BDD-A12966 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:03 UTC)